

KOMLÓS KATALIN 80

(Fotó: Zeneakadémia / Fazekas István)

(Hidegség, 1945. február 1.)

**PhD, DSc, dr. habil, professor emerita, Széchenyi-díjas zenetörténész,
fortepianista, egyetemi tanár, az MTA doktora.¹**

Tanulmányok:

1969: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem – diploma: zeneelmélet,
zenetörténet;

Tanárai: Prof. Szabolcsi Bence, Bartha Dénes, Bárdos Lajos, Gárdonyi Zoltán

Posztgraduális tanulmányok:

1980-83: Cornell University, Ithaca, (USA) – PhD tanulmányok és fortepiano
stúdiumok;

Tanárai: Prof. James Webster, Neal Zaslaw és Malcolm Bilson

1985: PhD fokozat megvédése – Cornell University, Ithaca, (USA)

Oktatói tevékenység:

1970-1973: Kodály Intézet, Boston, (USA)

1973-tól: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem oktatója: zeneelmélet, szolfézs,
kamarazene, kamaraének, basso continuo, billentyűs hangszertörténet,
zeneelmélet módszertan

1997: professzori kinevezés a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen

1997-2007: Zeneelmélet tanszék tanszékvezetője

Doktori szemináriumokat tart a DLA program keretében

---

¹ Komlós Katalin életút-összefoglalásának forrása: <https://lfze.hu/doktori-iskola-oktatok/komlos-katalin>

Mesterkurzusok, vendégtanári állások:

1992: Hochschule für Musik, Detmold (Németország)

2002: Trinity College, Dublin (Írország)

2007: Conservatorio della Svizzera Italiana, Lugano (Svájc)

Fontosabb koncertek:

Komlós Katalin a fortepiano-játék specialistájaként 20 év óta koncertezik itthon és külföldön. Hangversenyei a klasszikus repertoár különböző műfajaiból válogatnak (szóló- és kamaraművek, koncertók, dalok és egyéb vokális művek); állandó partnere, Zádori Mária mellett fellépett többek között Malcolm Bilson, Vashegyi György és az Orfeo Zenekar, Spányi Miklós, Korondi Anna társaságában.

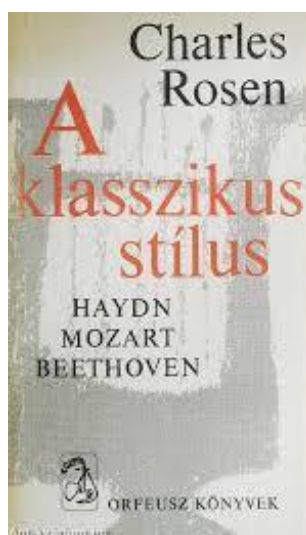
Koncerteket, kurzusokat és előadásokat adott Magyarországon kívül Ausztriában, Svájcban, Németországban, Angliában, Írországban, és az Amerikai Egyesült Államokban.

Fő kutatási terület:

18.századi billentyűs hangszerek, 18.századi billentyűs hangszerek története, előadói gyakorlat

Főbb publikációk:

Könyvek:

(Fordítás angolról magyarra; 1977)

- „The Viennese Keyboard Trio in the 1780s”, 2 kötet, PhD dissz., Cornell University, 1986

- Mozart the Performer (könyvfejezet, Cambridge University Press, 2003)

- Fortepianos and Their Music (Oxford University Press, 1995)
[magyarul: Fortepianók és zenéjük, Bp., Gondolat, 2005]
- „Mozart’s keyboard trios: styles, textures and contexts” (könyvfejezet, 2012)
- Mozart billentyűs triói: stílusok, textúrák és kontextusok (Cambridge University Press: 2012.)

Rózsavölgyi És Társa, 2015

A 18. századi zene nemzetközi hírű szaktekintélye és aktív fortepiano-játékos, a Zeneakadémia legendás zeneelmélet-tanára, Kómlós Katalin húsz zenetudományi tanulmányát válogatta össze a kötet számára. A részint külföldi, részint hazai folyóiratokban, illetve szakkönyvekben megjelent, s önálló kötetben most először összegyűjtött írások a francia forradalom körüli évtizedek

három legjelentősebb zeneszerzője, C. P. E. Bach, Joseph Haydn és Wolfgang Amadeus Mozart alakja köré rendeződnek, s általános, műfaj- és kultúrtörténeti kérdéseket éppúgy tárgyalnak, mint speciálisabb, zeneelméleti, vagy analitikus témákat. Az írásokból világosan kirajzolódik, hogy a szerző számára a zene csakis elmélet és gyakorlat komplex egységeként képzelhető el.

Komlós Katalin, a gyakorló muzsikus izgalmas gondolatokkal inspirálja Komlós Katalint, a muzikológust, és megfordítva. Az ő esetében ráadásul mindez elementáris tanári hevülettel párosul, az igazán jelentős tanárok pedig egész életükben tanulnak. Mozart gondosan jelölte kottáiban az instrukciókat írja az előadóművész Mozartról szóló tanulmányában, a zenével és zenei interpretációval kapcsolatos gondolatai pedig végtelen gazdagságban tárulnak elénk kötetenként írt leveleiben. Minden rendelkezésünkre áll: igazi Mozart tanítványok lehetünk ma is. Ha van, aki valóban élt e lehetőséggel, az Komlós Katalin, vagyis a kötet révén valamennyi olvasó számára adott a lehetőség, hogy Mozart, Haydn és C. P. E. Bach egyik legjobb tanítványa, Komlós Katalin révén nyerjen betekintést a 18. századi zene elbűvölő világába.

– Könnicke és Broadwood: Bécs és London a 18. század végén (könyvfejezet, 2023)

Tanulmányok, folyóiratcikkek:

Haydn's Keyboard Trios Hob.XV: 5-17: Interaction Between Texture and Form”
in *Studia Musicologica* 28 (1986), 351-400

„On the New Fortepiano in Contemporary German Musical Writings” in *The Harpsichord and Fortepiano Magazine* 4/6 (1988), 134-139

„Mozart and Clementi: A Piano Competition and its Interpretation” in *Historical Performance* 2/1 (1989), 3-9

„Veränderte Reprise: Aspects of an Idea” in *The Music Review* 51/4 (1990),
140-146

„The Function of Cello in the Pre-Beethovenian Viennese Keyboard Trio” in
Studies in Music 24 (1990), 27-46

„Fantasia and Sonata: K. 475/457 in Contemporary Context” in *Mozart-Jahrbuch* (1991), Band 2, 816-823

„Mozart the Fortepianist”, in *Perspectives on Mozart Performance* (Cambridge, 1991), 27-54

„Trisztán és Izolda: II. felvonás, 2. jelenet”, in *Zenetudományi tanulmányok Kroó György tiszteletére* (1996), 129-148.

„C. P. E. Bach today”, in *The Past in the Present*, IMS Symposium (2003), 183-192.

„Mozart the performer”, in *The Cambridge Companion to Mozart* (2003), 215-226.

„Miscellaneous Vocal Genres”, in *The Cambridge Companion to Haydn* (2005), 164-175.

„Mozart és az orgona”, *Magyar Zene* 43/1 (2005), 23-27.

„Mozart's Chamber Music with Keyboard”, in *Essays in Honor of László Somfai* (2005), 193-206.

The genesis of Kodály's Lauder organi, *The musical times* 48/2, pp. (2007), 63-71

After Mozart: The Viennese Piano Scene in the 1790s, *Studio Musicologica* 49/1-2, pp. (2008), 35-48

Díjak, kitüntetések:

1995: Erkel Ferenc-díj

1997: Grout Memorial Prize (USA)

1998: Magyar Tudományos Akadémia Doktora cím

2004: Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje

2007: Zenei Alkotói Nagydíj – Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete (MAOE)

2010: Széchenyi-díj

2021: Magyar Érdemrend tisztikeresztje

Tagságok:

MTA Köztestület tagja; MTA Zenetudományi Bizottság tagja;

Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete (MAOE) tagja

Tanára, Kroó György a következőket mondta 1998-ban Komlós Katalinról: Komlós Katalint a Zeneművészeti Főiskola nevelte zenetörténésszé. Annak a tanszagnak volt eminens hallgatója, amelynek tanári karához ma tartozik. A szó legteljesebb értelmében Szabolcsi növendék: számára a zene emberi megnyilatkozás, s mint ilyen, magában hordja születése helyének és idejének hangját. Személyében elválaszthatatlanul összefonódik a zenei gyakorlat s elmélet; zongoraművészeként (fortepiano) és muzikológusként ugyanegy korszaknak a szószólója és specialistája...

...Óriási irodalomismeret, született pedagógiai érzék, előadóművész-alkat, a legújabb elemző módszerek alkalmazásában megnyilvánuló önállóság, lelkiismeretesség, tanári ambíció és felelősségtudat ideálisan hangolódik össze tanító-személyiségében. Egyenletesen magas színvonalon végzi pedagógiai munkáját, a zenetudományi tanszakon éppúgy, mint más fakultásokon. Tanítványai bizalmat éreznek iránta, s morálisan is példaképüknek tekintik...

I.

KOMLÓS KATALIN KORREFERÁTUM²

A konferencia szervezői által javasolt 6 kérdéskörből kettőre szeretnék röviden reflektálni.

Az első:

Mi a zeneelmélet-oktatás célrendszere a képzés kimeneti követelményeit, illetve a pályaalakmasság kritériumait figyelembe véve.

Amikor ZENÉT tanítunk, legyen az zeneelmélet, vagy egyéb néven nevezett tárgy, mindig stílust kell tanítanunk. „Absztrakt” zeneelméletnek (vagy szolfézsnak) nincs értelme, csak a történetileg beágyazott és meghatározott stílustanulmánynak van. Bármely kor zenéjét, kompozíciós nyelvét akarjuk professzionista szinten megismerni vagy megtanítani, elengedhetetlen az elméleti háttér és a gyakorlati megtapasztalás együttes jelenléte, mégpedig – meggyőződésem szerint – tökéletesen egyenlő, 50-50% arányban.

[Ha a zeneelmélet és a szolfézs tárgy egy tanár kezében van, akár ezt magát tekinthetjük elméleti gyakorlat egymást kiegészítő stúdiumának.]

A zeneelmélet (legalábbis felsőoktatási szinten) **nem egyenlő** az összhangzattannal, ami a funkciós zeneharmoniavilágának alig 150 évét foglalja magába. A zeneelméletnek az európai zeneteljes történetét át kell fognia, a görögöktől napjainkig. A zeneelmélet továbbá **nem** zenetörténet a szó hagyományos értelmében, tehát életrajzokkal, történeti összefüggésekkel, a művészetek társadalmi beágyazottságával stb. nem szükséges foglalkoznia. A

---

² Komlós Katalin professor emerita (Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Zeneelmélet Tanszékcsoport) korreferátuma a **Zeneelmélet-tanítás a zeneművészeti felsőoktatásban c. konferencián** (Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Kar, 2010. április 23.) hangzott el, melynek szerkesztett változatát a professzor asszony készítette el. (Parlando 2010/6.szám)

zeneelmélet a **zenei nyelv** története, ahogy azt a különböző korokban a zeneszerzők használták, annak minden aspektusával, alaprétegével, változó elemeivel, dialektusaival együtt. A strukturális összetevőkön (dallam, ritmus, ellenpont, harmónia, forma) kívül ez magában foglalja a hangrendszerek, hangsorok használatát éppúgy, mint a hangolásokét és temperálásokét, vagy a konzonancia/disszonancia koncepciójának történeti változásait.

Rendkívül fontosnak tartom a zenei **terminológia** pontos ismeretét és megértését. Zenei diplomával rendelkező szakemberek nem engedhetik meg maguknak a zenei terminusok helytelen használatát, az amatőrízmus egyik legfeltűnőbb megnyilvánulását. Ez is a zeneelmélet-oktatás feladata. Ne kerüljön ki felsőoktatási intézményből olyan muzsikuss, aki nem tudja, mi az a ritornell, kettős ellenpont, vagy hemida.

A második kérdéskör:

Ha feltételezünk egy az előzőekben körvonalazott célrendszert, akkor milyen tartalmi/módszerbéli repertoárt kellene ehhez rendelnünk?

A zenei nyelv történetét a 13.-tól a 21. századig szükséges áttekinteni. Az anyagot a rendelkezésre álló tanulmányi idő (szemeszterek száma) függvényében, az I. évfolyam indulása előtt kell megtervezni. Természetesen kevés az idő, de egyetlen emblematikus darabon (Landino „ballata”, Schütz „kleines geistliches Konzert”) keresztül is rengeteg lényeges stílusjegyet lehet megtanítani és megtanulni. Az ehhez szükséges gyakorlati készségek és ismeretek (C-kulcsok, lapról olvasás, legalább középszintű zongoratudás) megszerzése a szolfézs-órák feladata.

Néhány gyakorlati szempont:

1. Bármiféle stílusismeret elsajátításához nélkülözhetetlen a **gyakorlati megtapasztalás**, azaz megszólaltatás. A 14. századi Machaut-mise egy tételének 4-szólamú eléneklése biztosan nem lesz CD-felvétel színvonalú, de a puszta meghallgatásnál sokszorosan értékesebb és tanulságosabb. Vonjunk be hangszereket is a közös zenélésbe. Ez minden korszakra, műfajra vonatkozik. (A választott anyag természetesen igazodik a csoport képességeihez. Egyszólamú *virelai*, vagy Haydn-kánon éppolyan tanulságos lehet.)
2. A diktálások ne korlátozódjanak zongorás diktálásra. Egyoldalúvá válik a hallás, és érzéketlen lesz vonós és fúvós hangszerek, vagy énekhang

lejegyzésére. Ez fáradtságosabb, mert megfelelő részletek átjátszását igényli hanghordozóra, de megéri. Egy egyszerű Schubert-dal dallamát is egészen más énekhangról, magas szintű interpretációban leírni. Ha régi zene részletét diktáljuk, a megfelelő hangszer hangszíne hozzátartozik a műhöz: zongorán nem tudjuk az *oboa da caccia* karakterét visszaadni.

3. Az órák ne váljanak végtelenségig nyúzott összhangzattanpéldák felmondásaivá: ehhez túl drága a kontakt-órák ideje. A gyakorolandó anyagra (30 összhangzattan-feladat, 10 continuo-részlet stb.), mint otthoni munkára adjunk egy hónapot, vagy két hónapot, és annak a végén kérjük számon.

4. A zenei „nyelvtörténetnek” vannak olyan nagyon fontos, és kissé elhanyagolt területei, mint a féllábbal a modalításban, féllábbal a dúr-moll tonalításban álló 17. század. Igazi funkciós zenéről 1700 előtt nem lehet beszélni, ezért Frescobaldi, Buxtehude, Purcell zenéje a modalítás és modern tonalitás izgalmas keveredése. Ugyanilyen izgalmas a funkciós gondolkodás lazulása a 19. században. És persze semmiképpen ne maradjanak el a 20-21. század új gondolatai.

5. Szemeszterenként 1-1 önálló szóbeli, illetve írásbeli szereplés jótékonyan segíti a beszéd- és íráskészséget. Erre legalkalmasabbak a formai elemzések: 1-1 szabadon választott tétel vagy darab illusztrált bemutatása.

II.

BÉCS
Zenetörténeti előadássorozat

1. előadás
Beethoven, a pianista

Előadó: **DR. HABIL KOMLÓS KATALIN** Széchenyi-díjas zenetörténész, fortepiano-játékos, az MTA doktora, a LFZE professor emeritusa

[Dr. habil Komlós Katalin: Beethoven, a pianista \(45:23\)](#)

(Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár, 2021. október 27.)

III.

TERRAY BOGLÁRKA „A SZOLFÉZS NEKEM ANNYIT JELENT, HOGY ZENE” Komlós Katalin születésnapjára³

„Többet tanultam öntől, mint amennyit tanulnia szabad valakinek, aki önálló szeretne lenni” – írja Arnold Schönberg Karl Krausnak összhangzattan a dedikálásában. „Ezzel az iránta érzett nagyrabecsülésem mértékéről semmit, minőségéről azonban annál többet elárultam” – meséli később.

Sokszor jutnak eszembe ezek a gondolatok a február 1-jén hetvenedik évét betöltő Komlós Katalinról, és ez a vissza-visszatérő asszociáció igen árulkodó. Arról árulkodik, hogy noha nagyon is jól tudom, az ünnepelt egyrészt nemzetközileg elismert zenetörténész, másrészt különleges előadó, hiszen fortepiano-művészként „személyében elválaszthatatlanul összefonódik a zenei gyakorlati elmélet” (Kroó György szavai), mindezek mellett – sőt talán mindezeket megelőzve – tanár. Pedagógus.

Az érdeklődő könnyen tájékozódhat Komlós Katalin tudományos munkásságáról: zenetörténeti publikációinak máig bővülő sora mindenki számára értékes, aki a 18. század billentyűs zenéjével, billentyűs hangszereivel kicsit is kapcsolatba került. Könnyen és szép számban találhatók beszámolók előadói tevékenységéről is: fortepianistaként a szólista, illetve a hazai és külföldi előadókkal egyaránt koncertező kamarazenész is méltán ismert.

Amiről a dolog természetéből fakadóan kevesebb szó esik, az Komlós Katalin tanári tevékenysége. Magam tizenkilenc éve, 1996-ban lettem tanítványa egy szerencsés csillagzat alatt összeállt ének-zenetanár, karvezető szakos csoportban. Ahogy éveken át, hétről hétre jártunk hozzá szolfézs és zeneelmélet fedőnevű, valójában azonban egyszerűen zeneóráira, fokozatosan szívtuk magunkba az elméleti és gyakorló muzsikus egységéből fakadó szemléletet a középkortól kortársainkig, mindenféle zenével kapcsolatban. Hogy mekkora alázattal hallgassa az ember a Prágai szimfóniát; hogy mi mindent fedezhetünk fel Dufay izoritmikus motettáiban; hogy mit mond el a hallgatónak negyven másodpercnyi Webern-zene, mindez és még sok más úgy bomlott ki óráin – leggyakrabban az egykori 38-as terem falai közt –, hogy minden percet átítatott megkérdőjelezhetetlen szakmai tájékozottsága, az ügy iránti elkötelezettsége,

---

³ Muzsika 2015/2. szám

elmélet és gyakorlat megbonthatatlan egysége. Alig telt el óra, hogy ne szólaltattunk volna meg részletet a tárgyalt zenékből, akár kamaraéneklésként, akár hangszeres produkcióként, de mindig kipróbáltuk, miként „viselkedik” a papírra vetett zene hangzó alakjában.

Már hat éve ismertem, amikor doktoriskolás éveim alatt rácsodálkoztam: Komlós Katalin soha nem ismétli önmagát. Miközben az alapelv állandó teoretikusan alátámasztani a játszott zenét, gyakorlati muzsikálással kipróbálni, kiegészíteni az elméleti felvetéseket gondolatai állandó mozgásban vannak, ezért mindig frissek, mindig új tapasztalatok szellőztetik át.

Kulcsmondatként emlékszem vissza arra, mit mondott nekem, amikor már csak néhány hónap választott el attól, hogy magam is megtartsam első szolfézsórámat a Zeneakadémián: „Logikám, a szolfézs nekem annyit jelent, hogy zene”. Pontosan ez érezhető minden egyes óráján. Azóta is sokszor felidézem magamban ezt a mondatot. Segít rajta maradni a megfelelő vágányon.

Emberi kvalitásai mindezt a magas szintű szakmai munkát életre szóló élménnyé, útmutatássá emelik. Joggal írta Kroó György 1998-ban: „Tanítványai bizalmat éreznek iránta, s morálisan is példaképüknek tekintik”. Hogy sohanem késik, hogy mindig következetesen értékes, szókimondó, ugyanakkor körültekintő, megértő, szeretetteljes, humoros, derűs: mindez olyan légkört teremt minden egyes óráján, ami ideális a tudás átadására.

Tanítás közben egy-egy jól sikerült Machaut-virelai, Schubertmiseré vagy Cage-kísérlet után többször előfordult, hogy hátradőlt a székben, összetéveszthetetlen kacajjal örült a produkciónak, majd boldogan felsóhajtott: „Mekkora ajándék, hogy mi ezzel foglalkozhatunk!” Érdeemes lenne ezt is eltanulnunk tőle: több évtizednyi – ne legyenek illúzióink, igenis fáradságos, rengeteg türelmet igénylő – munka után hálát érezni azért, amit csinálhatunk.

Köszönjük, Kati, hogy ránk is sugárzik valami derűs, kedves személyiségedből! Kívánunk még sok, jó zenéssel és kedvedre való munkákkal megáldott, boldog évet Neked!)